

## BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIGA INGLIZ TILI FANIDA DIDAKTIK O‘YINLARNI QO‘LLASH

*Z.D.Abralova – TDPU, katta o‘qituvchi*  
*M.B.Toxirova - TDPU, talaba*

**Annotatsiya:** Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini o‘qitish jarayonida o‘qituvchilar bolalardagi diqqatning tarqoqligi va o‘yin faoliyatidan o‘qish faoliyatiga o‘tish qiyinchiliklari kabi muammolarga duch keladilar. Ushbu maqolada ingliz tili fanidan o‘quvchilarning darslarga bo‘lgan qiziqishi, motivatsiyasini oshirishga, shuningdek ularni faollikka undashga yordam beruvchi didaktik o‘yinlarning ahamiyati va qo‘llash texnikalari haqida yoritilgan.

**Kalit so‘zlar:** boshlang‘ich sinf, didaktik o‘yin, innovatsion, interaktiv, warm-up activity, ijtimoiy ko‘nikmalar, motivatsiya.

## ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКИЕ ИГР НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

**Аннотация:** Учителя сталкиваются с проблемами, такими как рассеянность внимания учеников и трудности перехода от игровой деятельности к учебной, обучая учащихся начальных классов. В этой статье рассматривается важность и методы дидактических игр, которые помогают повысить интерес и мотивацию учащихся к урокам английского языка, а также способствуют их вовлеченности.

**Ключевые слова:** начальный класс, дидактическая игра, инновационный, интерактивный, разогревающие задание, социальные навыки, мотивация.

## USING DIDACTIC GAMES IN ENGLISH LESSONS FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS

**Abstract:** Teachers face challenges such as the distraction of students' attention and the difficulty of transitioning from play activity to learning activity when teaching elementary school students. This article discusses the importance and techniques of didactic games that help increase students' interest and motivation in English lessons, as well as encourage their engagement.

**Key words:** primary school, didactic game, innovative, interactive, warm-up activity, social skills, motivation.

Bugungi kunda xorijiy tillarni bilish ko'nikmasi hayotimizning ajralmas qismiga aylangan va har qanday kasb egalaridan kamida chet tillaridan birini bilish talab etilmoqda. Yer yuzida 7000 dan ortiq til mavjud bo'lib, ulardan ingliz, xitoy, ispan va arab tillari dunyo bo'ylab keng tarqalgan tillar qatoridan yuqori o'rinlarni egallaydi. Shuni ta'kidlash lozimki, ingliz tili dunyo tiliga aylanib bormoqda. Chunki bu til 500 milliondan ortiq inson uchun asosiy muloqot tili hisoblanadi va 1 milliard 300 millionga yaqin inson tomonidan ikkinchi til sifatida foydalaniladi. Ko'plab xalqaro munosabatlar, biznes uchrashuvlar ingliz tilida olib borilayotganligi va ilm-fanga aloqador bo'lgan ma'lumotlarning ko'p qismi, ilmiy tadqiqotlar va texnologik yangiliklar aynan shu tilda bo'lganligi tufayli bu ko'rsatkichlar tobora o'sib bormoqda. Zamonaviy jamiyatda chet tillari kasbiy ta'limning muhim tarkibiy qismi sanaladi. Shuning uchun chet tillari xususan ingliz tilini o'rganish nafaqat yuqori sinf o'quvchilari balki maktabgacha bo'lgan ta'lim tarbiyalanuvchilari hamda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ham ta'lim dasturlaridan joy olgan. Ammo turli yosh vakillari uchun ingliz tilini o'rgatishda turli yondashuvlar va metodlardan foydalaniladi. Psixologlarning fikriga ko'ra, yosh bolalar katta insonlarga nisbatan yangi o'rganilayotgan tilni tez va osonlik bilan o'zlashtirar ekanlar. Bolalardagi til o'rganishga bo'lgan tabiiy moyillik, ularda taqlid qilish xususiyati kuchli ekanligi va kattalarga qaraganda bolalarda yangi tilni o'rganish uchun ko'proq vaqt bo'lishi buning asosiy sabablaridan biri bo'ladi. Kichik maktab yoshidagi bolalar ko'p hollarda yangi ma'lumotlarning ma'nosini tushunib emas, balki mexanik tarzda o'rganadilar. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishda avvalo grammatik tushunchalarni izohlashdan boshlamaslik kerak. Aks holda, chet tilini o'rganishning ilk qadamlaridanoq bolada zo'riqish kuzatilishi, shuningdek shu tilni o'rganishga bo'lgan ishtiyoq va qiziqish ham so'nib borishi mumkin. Bunday vaziyatlarning oldini olish uchun, dars jarayonida ingliz tili fanini turli xil didaktik o'yinlar orqali o'rgatishning o'rni beqiyosdir.

**Game-Based Learning** - bu o'quvchilarga har qanday mavzu yoki fanni oson o'rgatishda yordam beradigan va tobora ommalashib ketayotgan ta'lim strategiyalardan biri hisoblanadi. Game-Based Learning (GBL) o'yin asosida o'qitish metodologiyasi bo'lib, u o'z ichiga o'quv jarayonida o'yin elementlari va didaktik o'yinlarni qo'llashni oladi. GBL, an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan ko'proq interaktivlik, qiziqish va motivatsiyaga boy muhit yaratishga ko'maklashadi. Bu metodologiyaning asosiy jihatlaridan biri — o'yin elementlarining qo'llanilishidir. O'quvchilar uchun ularning yosh xususiyatlariga bog'liq holda o'rganilayotgan mavzu bo'yicha qiziqarli vazifalar, murakkabligi yuzasidan mos topshiriqlar va mukofotlar berilishi, ularni o'quv jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. O'yinlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini amaliyotda sinab ko'rish imkoniyatiga ega

bo'ladilar, bu esa ularning o'z-o'zini baholash ko'nikmasini oshirishga yordam beradi. GBL metodologiyasi o'quv jarayonida interaktivlikni ta'minlaydi. Dars davomida har xil o'yinlar o'ynab turish sinfda shu fanni o'rganishga bo'lgan ishtiyoq va qiziqishni yanada oshirishga yordam beradi va passiv o'quvchilarni ham darslarga qatnashishga undaydi. O'quvchilar o'yin jarayonida birgalikda ishlashadi, bu esa o'quvchilarning bir-birlari bilan muloqot qilishiga va fikr almashishiga imkon yaratadi. Didaktik o'yinlar nafaqat individual balki jamoaviy tarzda ham amalga oshirilganligi tufayli sinf o'quvchilarini jamoa bilan ishlash qobiliyatlarini ham o'stirishga yordam beradi. Natijada, o'quvchilar nafaqat bilim, balki ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradilar. 2018-yilda amerikalik olimlar **J.Smith** va **A.Jones** tomonidan o'tkazilgan tadqiqot ingliz tilini o'rganishda o'yinlarning ta'sirini o'rganishga qaratilgan bo'lib, tadqiqotda boshlang'ich sinflarda o'yinlar yordamida til o'rganish motivatsiyasi va natijalari tahlil qilingan. Tadqiqotning asosiy maqsadi - o'yinlar orqali ingliz tilini o'rganayotgan o'quvchilarning motivatsiyasi va akademik muvaffaqiyatlarini an'anaviy ta'lim usullari bilan taqqoslash edi. Tadqiqotda 100 nafar boshlang'ich sinf o'quvchilari ishtirok etgan. O'quvchilar ikki guruhga bo'lingan: biri o'yinlar orqali, ikkinchisi esa an'anaviy dars usullari yordamida ingliz tilini o'rgangan. O'quvchilarning bilim darajasi, qiziqishi va motivatsiyasi tadqiqot davomida bir necha marotaba baholandi. Natijada:

- o'yinlar orqali ingliz tilini o'rganayotgan bolalar an'anaviy usullar bilan ta'lim olayotgan bolalarga nisbatan yuqori motivatsiyaga ega bo'lishgan;
- o'yinlar yordamida til ko'nikmalarini rivojlantirgan bolalar o'z bilimlarini amaliy ravishda qo'llashda yaxshiroq natijalarga erishganlar;
- o'yinlar bolalar orasida ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashga ham yordam bergan.

Tadqiqot natijalari o'yinlar orqali til o'rganish nafaqat qiziqarli, balki samarali bo'lishini ko'rsatadi. O'qituvchilar uchun bu yondashuvni dars jarayoniga kiritish, bolalarning til o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilish imkoniyatini beradi. Quyida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ingliz tili darslari davomida o'qitish samaradorligini oshirishga yordam beradigan bir nechta didaktik o'yinlar haqida ma'lumot berilgan:

**1. Word Chain** (So'zlar zanjiri) — bu ingliz tilini o'rganish jarayonida foydalaniladigan qiziqarli va interaktiv o'yinlardan biri hisoblanadi. O'yin quyidagicha o'ynaladi:

- Kamida 2 yoki undan ortiq o'quvchi ishtirok etishi mumkin. Lekin o'yin davomida ko'proq o'quvchilarni qamrab olish o'yinni qiziqarli va biroz murakkablashtirishga imkon yaratadi.
- O'yin ilk ishtirokchi bir so'z aytishi bilan boshlanadi (masalan, "apple").



- Navbatdagi o‘yin ishtirokchisi berilgan so‘zning oxirgi harfi bilan boshlanadigan yangi so‘z aytishi kerak (masalan, "elephant").

- O‘yin shu tariqa davom etadi, har bir o‘yinchi o‘z navbatida so‘z aytadi. Agar o‘yinchi bir so‘z aytishda qiynalsa yoki takrorlasa, u o‘yindan chiqishi mumkin.

O‘yinning bu turi 3-4- sinflar uchun mos keladi va o‘yin boshlanishida ma’lum bir mavzu tanlanishi mumkin (masalan, hayvonlar, oziq-ovqat, ranglar). Bu didaktik o‘yin orqali o‘quvchilar so‘z boyligini oshirishi va tez fikrlash qobiliyatini rivojlantirishi mumkin.

**2. Repeat and Say** (Takrorla va ayt) - o‘yin davomida ishtirokchilardan ko‘proq e’tibor va xotira talab qilinadi. Bu o‘yinning murakkablik darajasi aynan 1-2- sinf o‘quvchilari uchun juda mos va o‘yin shartlariga biroz o‘zgartirishlar kiritish orqali (masalan, aynan biron bir mavzu yuzasidagi so‘zlardan foydalanish yoki faqatgina bir harfdan boshlanuvchi so‘zlarni ishlatish) bu o‘yin turini nafaqat boshlang‘ich balki yuqori sinf o‘quvchilari uchun ham qo‘llash imkonini beradi. Bu o‘yin qanday olib boriladi ?

- Birinchi ishtirokchi bir so‘z yoki ibora aytadi (masalan, "happy").
- Ikkinchi ishtirokchi bu so‘zni takrorlaydi va yangi so‘z yoki ibora qo‘shadi ("happy", "sad").
- O‘yin davom etar ekan, har bir ishtirokchi avvalgi so‘zlarni takrorlashi va o‘z so‘zini qo‘shishi kerak.

**3. Board race** - bu didaktik o‘yin o‘rganilgan yangi lug‘atlarni takrorlashga va mustahkamlashga yordam beradigan innovatsion va quvnoq o‘yinlardan biri. O‘yinni dars boshlanishida "Warm-up activity" sifatida ya’ni o‘quvchilarni aktiv holga keltirish, diqqatni jamlash va ingliz tili muhitini yaratishda foydalansa bo‘ladi. Chunki kichik maktab davri o‘quvchilarida diqqat bir muncha tarqoq bo‘ladi, shuningdek ularga ketma-ket darslarning o‘tilishi biroz qiyinchilik tug‘dirishi mumkin va bunday vaziyatlarni oldini olishda board race o‘yini samarali yo‘llardan biri hisoblanadi. Bu o‘yin qanday amalga oshiriladi?

- Sinfdagi o‘quvchilarni 2 kichik guruhlariga ajratib olishdan boshlanadi.
- Sinf doskasi ikkiga bo‘linadi va har bir guruh uchun doskaga yozishga mo‘ljallangan rangli markerlar yoki bo‘rlar beriladi.
- So‘ng biron bir mavzu tanlanadi. O‘quvchilar birin-ketinlik bilan shu mavzuga oid so‘zlarni 2-3 daqiqa ichida doskaga yozishlari kerak.
- O‘yin yakunida har bir to‘g‘ri yozilgan va mavzuga doir so‘z uchun 1 ball dan beriladi. Yuqori ball to‘plagan jamoa g‘olib bo‘ladi.

Bu o‘yin o‘quvchilarning to‘g‘ri yozish ko‘nikmalari va so‘z boyligini sinab ko‘rish uchun juda foydali va samaralidir.

**4. 20 objects** - bu o'yin orqali bir vaqtning o'zida o'quvchilarning xotirasi va so'z boyligini sinovdan o'tkazish mumkin.

- Bu o'yin uchun faqatgina doska va 20 ta sinf xonasidagi buyumlar kerak bo'ladi (bunga ranglar yoki avvalgi darsda o'rganilgan yangi so'zlar ro'yxatini ham qo'shish mumkin).

- Buyumlarni hammasini stol ustiga qo'yib, o'quvchilardan buyumlarga diqqat bilan qarash talab qilinadi.

- Keyin hamma buyumlarni 1 daqiqadan so'ng qog'oz (shunga o'xshash biron narsa) bilan yopib, o'quvchilarga daftarga eslab qolgan buyum nomlarini yozish aytiladi.

Barcha o'quvchilar vazifani tugatganidan so'ng, doskaga o'qituvchi tomonidan so'zlar ro'yhati yoziladi va o'quvchilar o'zlarini yoki daftarlarni almashish orqali bir-birlarini tekshiradilar. Bu o'quvchilarni nafaqat dars jarayoniga qiziqtirish balki o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini ham rivojlantirishga imkon yaratadi.

Ta'lim berish jarayonida o'quvchilarning yosh xususiyatlariga e'tibor berish o'rinli. Kichik maktab yoshi davri o'quvchilarining psixologik-pedagogik asosi o'yin faoliyatini tashkil qilganligi tufayli o'quv jarayonida turli didaktik o'yinlarni qo'llash nafaqat chet tilini balki boshqa fanlarni ham o'rganishning eng samarali va foydali usullaridan biridir. Dars jarayonini innovatsion didaktik o'yinlar yordamida tashkil qilish o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishi, motivatsiyasini oshiradi, ularning fikrlash jarayonlarini faollashtiradi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. A.A.Namazova, G.A.Dosjan "Modern methods of using games in teaching English". 2019-y.
2. J.Smith, A.Jones " The effects of games in learning English ". 2018.
3. G.O.Qodirova, F.Xudoyorova "Til o'qitishda o'yin metodidan foydalanish". Samarqand 2021.
4. <https://www.com.wikipedia.uz>
5. <https://www.gooverseas.com/blog/10-best-games-esl-teachers>